

ОЗНАКИ МЕТАФОРИЗАЦІЇ АМЕРИКАНСЬКОГО КУЛЬТУРНОГО СИМВОЛУ *MARTIN LUTHER KING*

Карпова К.С.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Символ є одним з центральних понять багатьох гуманітарних дисциплін, серед яких слід зазначити філософію, логіку, соціологію, філологію, культурологію, антропологію та інші. Вчення про символ як категорію пізнання, мислення, мови і художньої творчості має тисячолітню історію, а відтак сягає своїм корінням ще античної філософії та ораторського мистецтва. Посилена увага до символів у літературі, культурі й суспільстві спостерігається у працях С.С. Аверінцева, Н.Д. Арутюнової, А. Белого, В. фон Гумбольдта, Е. Кассіра, В.І. Кононенка, М.І. Костомарова, М.К. Мамардашвілі, О.Ф. Лосєва, Ю.М. Лотмана, О.О. Потебні, О.М. П'ятигорського, Г.С. Сковороди, К. Юнга, З.Фрейда та інших дослідників. Проте й до сьогодні науковцям не вдається дійти спільного визначення цього суперечливого феномену. На думку С.С. Аверінцева, “символ має таку ж давню історію, як і людська свідомість взагалі” [Аверинцев 1972].

Символ слугує семіотичним конденсатором усіх принципів знаковості і одночасно виходить за її межі. Він є посередником між різними сферами семіозису, а також між семіотичною та позасеміотичною реальністю, синхронією тексту і пам'яттю культури [Бейтс; Лотман 1992, с. 199]. На ґрунті національно-культурної традиції символ може перетворюватися на образ-ідею, тобто ставати концептуально значущим [Приходько 2008, с. 95]. Ідею культурної детермінованості символу розділяє О.О. Селіванова, яка стверджує, що “символ не можна розшифрувати простим зусиллям розуму, він існує в колективній свідомості певної культурної групи, зокрема, й етносу” [Селіванова 2006, с. 537].

Філологічне трактування терміну згідно з концепцією Л.І. Тимофєєва, виглядає наступним чином: “символ завжди базується на переносному значенні. У своєму вербальному відображенні символ представляє собою троп. Символ завжди передбачає порівняння, а також зв'язок з побутовими та історичними явищами, віруваннями тощо” [www.ru.wikipedia.org].

Мета даної публікації полягає у визначенні ознак метафоризації американського культурного символу *Martin Luther King*. Як відомо, Мартін Лютер Кінг молодший є однією з ключових постатей американського культурного простору ХХ століття, лідером боротьби за рівні права чорношкірого населення США.

Мартін Лютер Кінг (1929 – 1968) – американський проповідник, найвідоміший лідер руху за громадянські права у Сполучених Штатах 60-х років, речник тактики ненасильства у боротьбі проти расизму, який був нагороджений Нобелівською премією миру 1964 року. Важливість суспільно-політичної

діяльності, а також громадянської позиції М.Л. Кінга виявляється у номінації *inimitable position*, ключовим компонентом якої виступає прикметник з позитивним оцінним значенням *inimitable*: “*Martin Luther King's contributions to our history place him in this inimitable position. In his short life, Martin Luther King was instrumental in helping us realize and rectify those unspeakable flaws which were tarnishing the name of America*” [Sylvester 1998]. За допомогою архетипних символів “шлях у світле майбутнє” (*road map, way to mend those broken fences*) та “свічка”, яка освітлює цей шлях (*candle along with a light*) відображено діяльність М.Л. Кінга на ниві антирасизму: “*Martin Luther King, Jr. provided a candle along with a light. He also provided this nation with a road map so that all people could locate and share together in the abundance of this great democracy. We honor Dr. Martin Luther King because he showed us the way to mend those broken fences and to move on in building this land rather than destroying it*” [Sylvester 1998].

У американському комунікативному просторі образ борця за рівні права афроамериканців створюється також за допомогою розмаїтої біблійної символіки, яка виникає внаслідок метафоризації значення. Основними біблійними символами, що вживаються для позначення видатного американського діяча, є назви пророків (*Moses*), субститути назв божеств (*Messiah*), назви релігійних просторових понять (*Golgotha*).

Символ “пророк” походить з Біблії та означає провідника Божої волі. Цей символ використовується як назва провісника щасливого майбутнього нації, інтелектуальної та морально чистої людини [Мацько, Сидоренко 2003, с. 316]. Асоціативний фон наступного прикладу створюється шляхом порівняння біблійного пророка Мойсея, який мав на меті звільнити ізраїльтян від фараонівського рабства, та американського політичного лідера та проповідника М.Л. Кінга, який прагнув усунути расові упередження та дискримінацію в Сполучених Штатах: “*Movement activists, particularly militant black separatists, saw King as their one great leader. One his lieutenants introduced him as a Moses for African Americans*” [Ling 2007].

Месія в іудействі є посланцем Божим, який має з’явитися для врятування людства від зла. У християнстві месією називають Ісуса Христа, боголюдину [Великий тлумачний словник 2004, с. 520]. Отже, лексема *Messiah* вживається в ролі субститути до назви божества (*Jesus*). У наступному прикладі М.Л. Кінг уособлюється з месією, пророком та рятівником чорношкірих від ярма расової дискримінації: “*He was presented as a kind of prophet, a Messiah for the blacks*” [Ling 2007].

Біблійний символ “Голгофа” позначає гору на околицях Єрусалима, де відбулася страта Ісуса Христа [Великий тлумачний словник 2004, с. 188]. В американській лінгвокультурі назва біблійного просторового поняття *Golgotha* асоціюється з життям та діяльністю М.Л. Кінга: “*King pompously declined, saying “I think I should choose the time and place of my Golgotha”*” [Ling 2007].

Своїми численними виступами та протестами Кінг закликав до боротьби за рівність виключно мирними засобами. Апогеєм його суспільно-політичної

діяльності стала промова “*I have a dream*”, виголошена 28 серпня 1963 року біля підніжжя монумента іншого видатного американця Абрагама Лінкольна: “*I Have a Dream is the popular name given to the historic public speech by Martin Luther King Jr., when he spoke of his desire for a future where blacks and whites would coexist harmoniously as equals. King's delivery of the speech on August 28, 1963, from the steps of the Lincoln Memorial during the March on Washington for Jobs and Freedom was a defining moment of the American Civil Rights Movement*” [www.en.wikipedia.org].

До ключових риторичних прийомів, що використовуються у промові, належить алюзія, яка збагачує текстову інформацію та створює численні асоціації за рахунок натяку на події, факти, героїв інших творів або використання відомих культурно-історичних фактів. Прикладами літературних, історичних та біблійних алюзій у промові є наступні:

**ALLUSION TO GETTYSBURG ADDRESS BY A. LINCOLN
AND EMANCIPATION PROCLAMATION**

<p>“<i>Five score years ago, a great American, in whose symbolic shadow we stand today, signed the <u>Emancipation Proclamation</u>. This momentous decree came as a <u>great beacon light of hope</u> to millions of Negro slaves who had been seared in the flames of withering injustice</i>” [I have a dream speech]</p>	<p>“<i>Four score and seven years ago our fathers brought forth on this continent, a new nation, conceived in Liberty, and dedicated to the proposition that all men are created equal</i>” [Gettysburg Address]</p>
--	--

ALLUSION TO THE BIBLE

<p>“<i>This momentous decree came as a great beacon light of hope to millions of Negro slaves who had been seared in the flames of withering injustice. <u>It came as a joyous daybreak to end the long night of their captivity</u></i>” [I have a dream speech]</p>	<p>“<i>For his anger endureth but a moment; in his favour is life: <u>weeping may endure for a night, but joy cometh in the morning</u></i>” [Psalm 30:5].</p>
<p>“<i>No, no, we are not satisfied, and we will not be satisfied until <u>justice rolls down like waters and righteousness like a mighty stream</u></i>” [I have a dream speech]</p>	<p>“<i>But let justice roll on like a river, <u>righteousness like a never-failing stream!</u></i>” [Amos 5:24].</p>
<p>“<i>I have a dream that <u>every valley shall be exalted</u></i>” [I have a dream speech]</p>	<p>“<i>Every valley shall be raised up, every mountain and hill made low; the rough ground shall become level, the rugged places a plain</i>” [Isaiah 40:4].</p>

**ALLUSION TO THE DECLARATION OF INDEPENDENCE
AND CONSTITUTION**

<p><i>“I have a dream that one day this nation will rise up and live out the true meaning of its creed: <u>we hold these truths to be self-evident that all men are created equal</u>” [I have a dream speech]</i></p>	<p><i>“<u>We hold certain truths to be self-evident, that all men are created equal</u>” [The Declaration of Independence]</i></p>
<p><i>“When the architects of our republic wrote the magnificent words of the <u>Constitution and the Declaration of Independence</u>, they were signing a promissory note to which every American was to fall heir. This note was a promise that <u>all men, yes, black men as well as white men, would be guaranteed the unalienable rights of life, liberty, and the pursuit of happiness</u>” [I have a dream speech]</i></p>	<p><i>“...that they are endowed by their creator with certain <u>unalienable rights, that among these are Life, Liberty, and the Pursuit of Happiness</u>” [The Declaration of Independence]</i></p>

ALLUSION TO RICHARD III BY W.SHAKESPEARE

<p><i>“...<u>this sweltering summer of the Negro’s legitimate discontent will not pass until there is an invigorating autumn</u>” [I have a dream speech]</i></p>	<p><i>“<u>Now is the winter of our discontent Made glorious summer by this sun of York;</u> <i>And all the clouds that lour’d upon our house</i> <i>In the deep bosom of the ocean buried</i>” [RichardIII].</i></p>
---	--

Як вже зазначалося, особистий внесок М.Л. Кінга в історію Сполучених Штатів ХХ століття пов’язаний насамперед з ненасильницькою боротьбою проти расової дискримінації та сегрегації чорношкірого населення країни, що вербалізується за допомогою низки метафоричних номінацій. Лінгвістичною квінтесенцією змін в тогочасному американському суспільстві являється використання метафор, пов’язаних з природними явищами та погодними умовам:

1. *Now is the time to lift our nation from the quick sand of racial injustice to the solid rock of brotherhood*
2. *Now is the time to rise from the dark and desolate valley of segregation to the sunlit path of racial justice*
3. *This sweltering summer of the Negro’s legitimate discontent will not pass until there is an invigorating autumn of freedom and equality*
4. *I have a dream that one day even the state of Mississippi, a state sweltering with the heat of injustice, sweltering with the heat of oppression, will be transformed into oasis of freedom and justice*

5. *There will be neither rest nor tranquility in America until the Negro is granted his citizenship rights. The whirlwinds of revolt will continue to shake the foundations of our nation until the bright day of justice emerges*
6. *Let us not seek to satisfy our thirst for freedom by drinking from the cup of bitterness and hatred*
7. *Some of you have come from areas where your quest for freedom left you battered by the storms of persecution and staggered by the winds of police brutality*
8. *One hundred years later, the Negro lives on a lonely island of poverty in the midst of a vast ocean of material prosperity*
9. *Let us not wallow in the valley of despair* [I have a dream speech]

Анафора як стилістична фігура, що досягається повторенням однакових мовних елементів, є найбільш уживаним засобом стилістичного синтаксису у промові: *I have a dream..., now is the time..., one hundred years later..., we can never be satisfied..., with this faith..., let freedom ring..., go back to...* [I have a dream speech].

Символічний для американської культури образ Мартіна Лютера Кінга створюється внаслідок використання метафор з позитивною конотацією, серед яких зазначимо:

- *King is the symbol of world peace* [African-American History Month 2002];
- *Martin Luther King, Jr. is a national hero* [The Life of Martin Luther King Jr.];
- *Martin Luther King, Jr. is a civil-rights figure of growing importance* [The Life of Martin Luther King Jr.];
- *Dr. Martin Luther King Jr. is American's foremost proponent of a nonviolent civil rights movement* [Dr. Martin Luther King Jr. (1929-1968)];
- *King is a moral embodiment of the dream i.e. vision of racial harmony represented a noble goal for America* [Powers];
- *King is a leader of a free world without inviting smirks of disdain and disbelief* [White 1998];
- *King is still regarded mainly as the black leader of a movement for black equality* [White 1998];
- *Martin Luther King, Jr. is a prime mover of the Montgomery bus boycott, keynote speaker at the March on Washington, youngest Nobel Peace Prize laureate* [The Life of Martin Luther King Jr.].

Таким чином, Мартін Лютер Кінг є знаковою постаттю американської нації, символом її культури, адже його ім'я пов'язане з цілою епохою успішної боротьби проти дискримінації, сегрегації та расових упереджень у 60-х роках минулого століття. У своїй найвідомішій промові "*I have a dream*", яка вважається класикою ораторського мистецтва, Кінг використовує алюзії на відомі історичні документи Сполучених Штатів (Конституцію, Декларацію про державну незалежність, Геттизберзьке звернення А.Лінкольна), Біблію та драматичні твори В. Шекспіра.

Література

1. Аверинцев С. С. Символ / С.С. Аверинцев // Краткая литературная энциклопедия в 9-ти томах – М.: Советская энциклопедия, 1972. – Т. 7. – С. 150-162.
2. Бейтс Э. Интенции, конвенции, символы / Э. Бейтс // Психолінгвістика. – М.: Прогресс, 1984. – С. 50-102.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови [уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел]. – К.: ВТФ Перун, 2004. – 1440 с.
4. Лотман Ю.М. Символ в системі культури / Ю.М. Лотман // Избранные статьи в 3-х томах. – Т. 1. Статьи по семиотике и типологии культуры. – Таллин: Александра, 1992. – С. 191-199.
5. Мацько Л.І., Мацько О.М., Сидоренко О.М. Стилїстика української мови: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / Л.І. Мацько, О.М.Сидоренко. – К.: Вища школа, 2003. – 462 с.
6. Приходько А.М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики / А.М. Приходько. – Запоріжжя: Прем'єр, 2008. – 332с.
7. Селіванова О.О. Символ / О.О. Селіванова // Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. – Полтава: Довкілля. – С. 536-537.
8. African-American History Month. Martin Luther King Jr. [Електронний ресурс] // www.tanzaniausembassy.gov/aahtm-martinluther.html, 2002.
9. Amos 5:24 [Електронний ресурс] // www.biblegateway.com/passage/?search=Amos+5%3A24&version=NIV
10. Dr. Martin Luther King Jr. (1929-1968) [Електронний ресурс] // www.aetna.com/foundation/aahtcalendar/1984king.html.
11. Gettysburg Address by Abraham Lincoln [Електронний ресурс] // www.americancivilwar.com
12. I Have A Dream Speech [Електронний ресурс] // www.usconstitution.net/dream.html
13. Isaiah 40:4 [Електронний ресурс] // www.biblegateway.com/passage/?search=Isaiah+40%3A4&version=NIV
14. Ling P.J. Martin Luther King's Style of Leadership [Електронний ресурс] // www.bbc.co.uk/history/recent/martin_luther_king_02.shtml, 14 Dec. 2007.
15. Powers R.G. Martin Luther King Jr.: FBI's Campaign to Discredit the Civil Rights Leader [Електронний ресурс] // www.historynet.com/culture/african-american-history/3033171.html.
16. Psalm 30:5 [Електронний ресурс] // www.biblegateway.com/passage/?search=Psalm+30%3A5&version=KJV

17. Shakespeare W. Richard III Act 1. Scene 1 [Электронный ресурс] // www.shakespeare-literature.com
18. Sylvester M. A Tribute To Dr. Martin Luther King, Jr. [Электронный ресурс] // www.liu.edu/cwis/cwp/library/mlking.htm, June 1998
19. The Declaration Of Independence [Электронный ресурс] // [www/archives.gov/exhibits/charters/declaration.html](http://www.archives.gov/exhibits/charters/declaration.html)
20. The Life of Martin Luther King Jr. [Электронный ресурс] // www.seattletimes.nwsourc.com/special/mlk/king/biography.html.
21. White J.E. Martin Luther King [Электронный ресурс] // www.time.com/time/time100/leaders/profile/king.html, 13 Apr. 1998.
22. www.en.wikipedia.org [Электронный ресурс].
23. www.ru.wikipedia.org [Электронный ресурс].

Summary

The present article investigates the peculiarities of metaphoric representation of the American cultural symbol *Martin Luther King*. The author of the article touches upon the stylistic and rhetorical means used in the renowned public speech “*I have a dream*” produced by Martin Luther King, Jr., in which he called for racial equality, the end of discrimination and segregation of Afro-Americans. The rhetorical device of biblical and historical allusion as well as stylistic means such as syntactic anaphora, metaphor and biblical symbol are under the linguistic study.

УДК 811.111 - 342

МОДИФИКАЦИЯ ПРОСОДИЧЕСКОГО ОФОРМЛЕНИЯ РЕЧЕЙ БРИТАНСКИХ ПОЛИТИКОВ В ЗАВИСИМОСТИ ОТ СОЦИАЛЬНО- ИСТОРИЧЕСКОЙ СИТУАЦИИ

Коваль Н.А.

Одесский национальный университет им. И.И. Мечникова

Данная статья посвящена изучению просодических характеристик политической ораторской речи в Великобритании. Речь политика – это важнейшее средство его общения как со своим электоратом, так и со всем мировым сообществом. Это один из способов, при помощи которого политические деятели диктуют свою политику, завоевывают признание определенных политических кругов и объединяют нацию во время кризиса [Агапова 2004].

В традиции украинской филологии изучение ораторского искусства ведется в рамках нескольких наук. Данным вопросом занимаются социология,